

Konac madžarske revolucije. Međutim je oktroirani ustav natjerao Madžare u radikalnu struju, jer im je uništio ne samo ustav i zakone od 1848., nego i sve stoljetne tvorbe ugarskoga zakonodavstva. Grozničavom su se brzinom stale skupljati čete na sve strane, a s tima je onda daroviti Görgey na proljeće počeo ofenzivu velikim uspjehom. Redom su slijedile veće i manje pobjede, koje su na svim linijama potisnule austrijske čete, dok je Poljak Bem istisnuo carsku vojsku iz Erdelja, a general Perczel skršio srpski ustanak u južnoj Ugarskoj. No kruna svega bijaše, kad je Görgey 21. maja zauzeo na juriš Budim. Još prije toga učini Kossuth sudbonosan korak, kad je odlučio, da će na ustav od 4. maja odgovoriti proklamacijom madžarske nezavisnosti. Dne 14. aprila naime ušao je madžarski sabor u veliku protestantsku crkvu u Debrecinu, gdje je pročitao i bez prigovora prihvaćen tako zvani „manifest neodvisnosti“, kojim se proglašuje porodica Habsburška lišenom ugarskoga prijestola, a tomu se manifestu pridruži i velikaška kuća, koja je zasebno zasjedala; no zajednički zaključak stvorile su obje kuće tek 19. aprila. Sada izabra sabor Kossutha predsjednikom-gubernatorom

duševne sile za uzdržanje i povećanje svoje slobode prinjeo, da mu se ista starinska sloboda preda njegovih silnom nogom pogaziti hoće. Ako bi naš narod danas primio nezakonitim putem kakavgod, makar i koristan sebi patent ili reskript, tko mu stoji dobar, da ne će sutra istim načinom i nekorisnu i najopasniju za sebe naredbu primiti morati? . . . No ako i načela oktroiranoga ustava potanko pretresmo, vidimo s jedne strane, da su ponajviše na njemačkom, slavjanskoj naravi posve protivnom duhu i značaju osnovana; a s druge strane, da nam ona svu našu historičku i političku prošasnost zabacivaju, a svim našim krasnim ideam slavjansko-orientalske budućnosti zauvijek vrata zatvaraju. Ako smo danas načela oktroiranog ustava posve primili, otvorili smo istinabog vrata teženju njemačke idealne veličine i uplivu tuđinskoga duha i tlačenja, ali smo se zajedno i odrekli političke sile našega sabora; odrekli smo se starinske one vlasti, koju smo uvijek sa svim pravom za naše banove kao podkraljeve zahtijevali; odrekli smo se krepkog saveza s našom Granicom (Krajinom), koja je ipak naša krv i koja jedina naše ideje, prije ili poslije, realizirati može; odrekli smo se našega neposrednog upliva u Bosnu i Srbiju; odrekli smo se iste težnje za sjedinjenjem naših slavjanskih susjeda u Dalmaciji, Istri, Kranjskoj itd., koji su jedino zato hlepili za našim savezom, jer su njenu jakost i silu u nama vidili. Pod budućimi carskimi nenarodnimi Statthalterima, na budućem ograničenom saboru, pod budućim jakim neophodnim uplivom tuđinskoga duha, moraju prestati sve slobodne i narodne namjere, mora se prekinuti ona nit, koja nas je s prošasnošću našom vezala, mora se presjeći ona staza, po kojoj smo krepko, slobodno i narodno htjeli putovati u budućnost. To su misli svih naših postojanih domorodaca". (Deželić-Mirković, Ivan Kukuljević Sakcinski. Zagreb 1861, str. 51—53.)